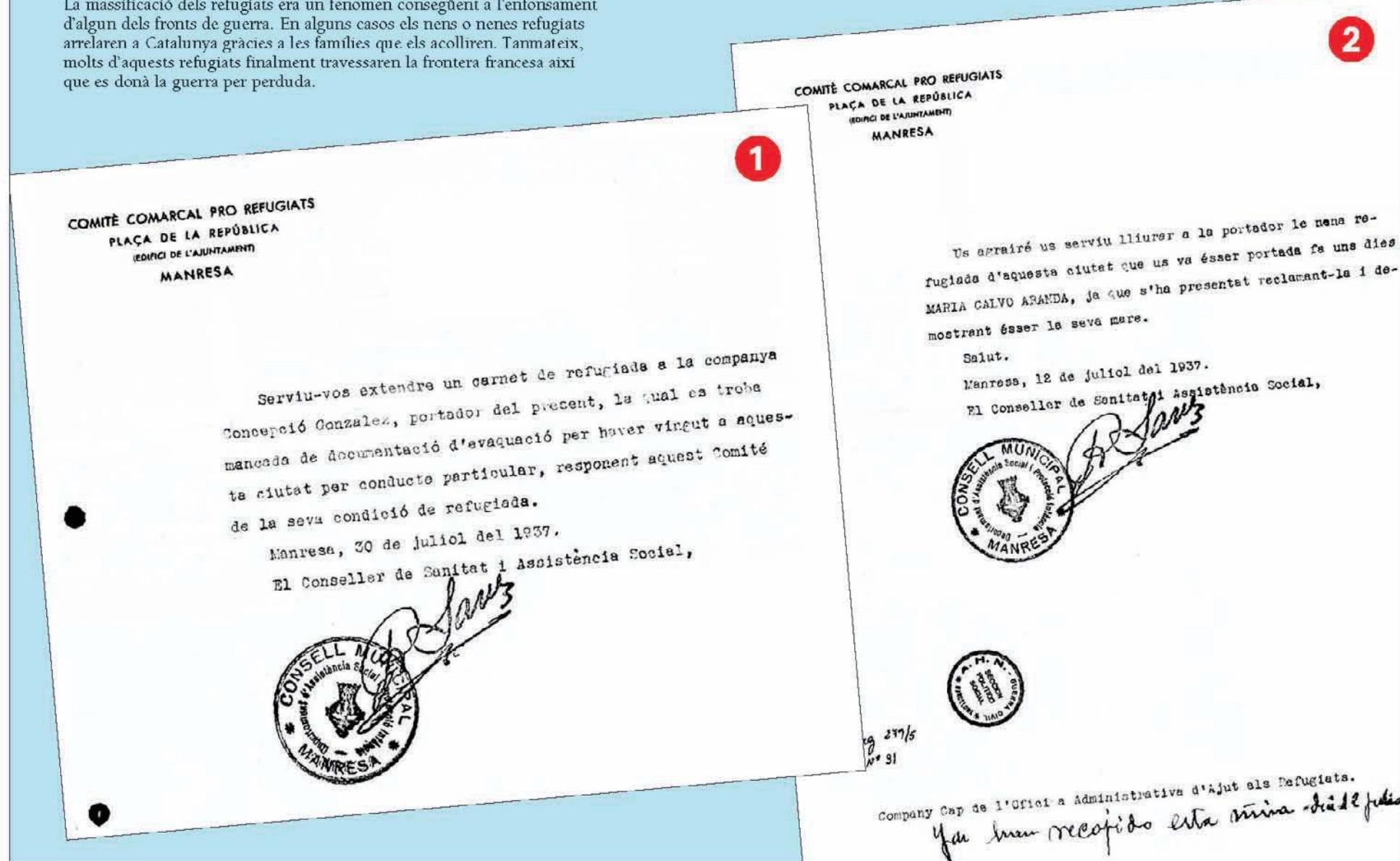

Autors: Joaquim Aloy i Bosch, Jordi Basiana i Obradors i Pere Gasol i Pujol. Col·laborador: Ramon Fons i Vilardell

1 SENSE PAPERS. Document trobat a l'Arxiu de Salamanca, datat el juliol del 1937, en què podem veure la petició que fa el conseller municipal de Sanitat i Assistència Social de Manresa, Ramon Sanz, a l'Oficina d'Ajut als Refugiats perquè s'emeti un carnet de refugiada a la Sra. Concepció González.

La massificació dels refugiats era un fenomen conseqüent a l'enfonsament d'alguns dels fronts de guerra. En alguns casos els nens o nenes refugiats arrelaren a Catalunya gràcies a les famílies que els acolliren. Tanmateix, molts d'aquests refugiats finalment travessaren la frontera francesa així que es donà la guerra per perduda.

2 RETROBAMENT FAMILIAR. Dins la dissort que, en general, tingué la mainada separada de la seva família, en alguns casos també hi hagué històries personals amb final felic, com el del document adjunt del juliol del 1937, segons el qual la mare de María Calvo Aranda pogué retrobar-se amb la seva filla.

PAPERS DE LA REPÚBLICA EN TEMPS DE GUERRA (1936-1939)

Refugiats de guerra a la Catalunya central

A mesura que les tropes franquistes anaven ocupant territoris a la zona republicana,迫害ava la fugida de molts refugiats, que es concentraren en poblacions republicanes de la rereguarda, per por de les represàlies o per no haver de conviure amb la dictadura que es preveia que s'implantaria als territoris ocupats.

Catalunya acollí una part considerable d'aquestes persones. Al començament del 1937 ja havia aplegat 300.000 refugiats. El març del 1938 n'havia assumit 700.000. El sosteniment d'aquest nombre de refugiats –molt elevat, si tenim en compte que aleshores la població de Catalunya era de 3.000.000 d'habitants– esdevingué dramàtic.

Fins a l'estiu del 1937, els refugiats procedien dels fronts de guerra de Madrid i d'Andalusia Oriental. D'aleshores fins al març del 1938, arribaren els procedents d'Astúries, Cantàbria i el País Basc. A partir d'aquella època i fins al gener del 1939, s'aplegaren els procedents d'Aragó i de les Terres de Ponent i del Sud de Catalunya.

Ben aviat la voluntat inicial d'intentar resoldre els problemes dels refugiats per mitjà de l'aportació popular fou insuficient. A partir de la reorganització general de l'octubre del 1936, la Generalitat ordenà als ajuntaments de ciutats importants que creessin un Comitè Comarcal d'Ajut als Refugiats. La UGT, la CNT, el Socors Roig Internacional, l'associació Pro Infància Obrera (impulsora de la Llar de l'Infant) i l'Assistència Municipal foren les organitzacions que col·laboraren a l'acolliment dels nouvinguts. Amb tot, foren els ajuntaments els que s'hagueren d'encarregar de l'allotjament i manteniment de les fornades de nouvinguts, ja

fos mitjançant l'establiment de campanyes de recollida voluntària o amb la imposició de tributs especials. La Generalitat intentà fer-se càrrec de la situació amb diferents iniciatives i hi contribuí econòmicament. Per exemple, a mitjan guerra pagava 2 pessetes diàries a les famílies que acollien infants asilats. Tanmateix, la insuficiència d'aquests ajuts devia ser una bona raó perquè, a Manresa, alguns dels nens refugiats fossin allotjats a la Casa Caritat, en no trobar famílies que se'n fessin càrrec. A banda de mantenir-los, se'ls procurava ensenyament i altres ajuts per tal de dignificar la seva estada. Així mateix, calia encarregar-se de la manca d'habitatge i d'espais adequats per rebre els qui anaven venint. Sovint les arribades eren massives. Per exemple, en una sola nit, la del 9 d'octubre del 1937, van arribar a Manresa 2.300 refugiats.

A partir del 1938 la crisi a la rereguarda augmentava al ritme de la derrota republicana. Els refugiats cada vegada eren acollits de manera més precària. A Manresa, així que s'ensorrà el front republicà de ponent, edificis com el de les Germanetes dels Pobres, on residien 350 refugiats, van haver de ser desallotjats per instal·lar-hi l'exèrcit republicà. Les autoritats municipals, ateses les condicions de fallida econòmica d'aquella situació, continuaren fent tot allò que pogueren, habilitant pisos particulars i locals comercials i d'entitats per allotjar-hi refugiats.

La major part d'aquesta població refugiada, després de l'entrada dels franquistes, va haver de continuar fugint amb les tropes derrotades. Tanmateix, també hi hagué persones (sobretot, nens i nenes) que ja es quedaren permanentment aquí.

HISTÒRIA GRÀFICA DE LA CATALUNYA AUTÒNOMA

Refugiats a l'estació de França, Barcelona

1 REFUGIADAS BASQUES AL BAGES

Aquestes fitxes trobades a l'Arxiu de Salamanca són una mostra de la gestió que es feia per tenir els refugiats classificats segons la seva procedència i amb les seves dades professionals, sindicals i familiars. Trinidad Vidal fou acollida al municipi de Bages d'en Selves (Sant Mateu de Bages) i Casimira Sansineña, a Manresa.

2 SURIA SOLIDÀRIA

Aquesta carta del Socors Roig Internacional de Suria adreçada al Comitè Central d'aquesta associació a Barcelona, del 27 de setembre del 1936, narra l'arribada de refugiats d'Irun i Palma de Mallorca a la població, i s'hi sol·licita informació d'infants orfes per fer-se'n càrrec. Els orfes foren un dels grans drames humans que va provocar aquella tràgica guerra. A mesura que s'estudien els documents que fan referència a aquesta qüestió, s'observa un cert contrast entre l'entusiasme del començament, amb una solidaritat espontània, quan hom pensava que la guerra seria curta, i els anys posteriors, quan les dificultats de tota mena afectaven negativament la vida quotidiana.

3 ELS REFUGIATS BUSQUEN FAMILIARS I CONEGUTS

Una vegada instal·lats a les poblacions de destinació, els refugiats de la CNT s'adrecen al Secretariat de Relacions de Refugiats Confederats del Nord de Catalunya, pertanyent al seu sindicat, per saber noves o pistes dels seus familiars que els ajudin a reagrupar-los, tal com veiem en aquests documents trobats a l'Arxiu de Salamanca.

UNION GENERAL DE TRABAJADORES
FEDERACION LOCAL
González Solís, 47

508

DATOS PROFESIONALES
ENFERMERA

Profesión
Especialidad
Categoría
Empresa anterior al 18 julio 1936

Otros servicios

DATOS POLÍTICOS Y SINDICALES

Partido
desde
Sindical C.N.T.
desde 1937

1

POBLACIÓN OBRERA EVACUADA DEL PAÍS VASCO - Ficha N.º 3015

253

DATOS PERSONALES
D. CASIMIRA SANSINENEA
ECHEVERRIA

Nació en S. Sbtian. el 17 de Mayo.
de 1917, con domicilio habitual en
San Sebastián
Vive en la actualidad en Manresa
Ayuntamiento

DATOS FAMILIARES

Esposa D.
N.º de hijos y edades

Otros familiares o su cargo

Domicilio

POBLACIÓN OBRERA EVACUADA DEL PAÍS VASCO - Ficha N.º 3015

253

avisar por carta periódicos no llegan

DATOS PROFESIONALES
MODISTA

Especialidad trabajos de casa

Categoría Ficha N.º 142

Empresa anterior al 18 julio 1936 Taller

Alameda Urquijo

Otros servicios

DATOS POLÍTICOS Y SINDICALES

Partido
desde
Sindical C.N.T.-Aguja
desde 1937

POBLACIÓN OBRERA EVACUADA DEL PAÍS VASCO - Ficha N.º 1124

1124

Secretariado de Relaciones de Refugiados Confederados del Norte en Cataluña

Sección INFORMACIÓN

3

Nombre y apellidos María Fernández Herrero

y que de 28 años de edad, que residía en Pasajes San Sebastián

y que fué evacuada de Santander a Francia en el vapor Mervis

el dia 8 de Julio de 1937 encontrándose en la actualidad

en Manresa "Asco".

Desca saber de:

Segundo Fernández Andrés, Félix Fernández Herrero y Juan Ugarte Olmedo

el primero se supone está en Cataluña o Valencia, el segundo se en con-

traba en Santander, Artillería Pesada nº 3 y el tercero no se ha sabido

nada de él desde el 5 de Junio se encuentra en Bilbao.

Sindicato: MANRESA

C.A.T. - A.L.T.

4

REFUGIATS D'IRUN A LA PUDA

El document sense data ens mostra que el balneari de la Puda, al peu de

la muntanya de Montserrat, s'havia habilitat com a centre d'accòlida i residència

de població refugiada. La sol·licitud de fer venir persones d'Irun al balneari

de la Puda, on n'hi havia d'altres de la mateixa població, pot ser una mostra de

la dificultat que tenien les autoritats del país per coordinar d'una manera prou

humana l'allau de persones refugiades que calia atendre dignament.

5 REFUGIATS DE MADRID A CARDONA

Document del 29 de desembre del 1936 en què es fa constar el nombre

de 153 refugiats provinents de Madrid allotjats a la vila de Cardona. Sovint

es tractava, com solia ser dramàticament habitual en aquests casos, de població

infantil. Com es pot veure en el document, de la majoria d'aquest col·lectiu

de refugiats se'n feia càrrec el mateix Ajuntament.

6 DEMANEN ADOPTAR UN NEN ORFE

En aquesta instància, Rosa Simó Figueras, natural de Manresa i resident a Barcelona,

s'adreça als Serveis d'Assistència Social, el 12 de novembre del 1936,

per tal de poder adoptar un nen orfe. És significatiu que, sobretot

en els primers moments de la guerra, quan l'esdeveniment bèl·lic

encara no havia malmetit l'economia del país, es despertaren grans onades

de solidaritat entre la població. El fet que, com en aquest cas, una noia

soltera es volgués fer càrrec d'un infant orfe n'és, segurament, un bon exemple.

4

GRAN BALNEARIO
Provincia de Barcelona
TELÉFONO NÚM. 7
Olesa de Montserrat

AGUAS TERMALES
sulfuroosas, sódicas,
azotadas y radiactivas
20 CÉNTIMOS
PREMIADO CON MEDALLA DE ORO
EN EXPOSICIÓN INTERNACIONAL BARCELONA 1936

Agua, Tarquin (Indio) y Jabón "La Puda"
HIJOS DR. ANDRÉU (B. Cataluña, 60)
Detalls: Establecimiento aguas minerales, Farmacia,
Perfumería, etc.

Hotel de Primer Orden
Habitaciones especiales, gran confort.
Alumbrado y Ascensor eléctrico.
- Automóvil, etc., etc.

INSTALACIÓN BALNEARIA
con pilas de porcelana y mármol

SECCIÓN HIDROTERÁPICA
con toda clase de aparatos y aplicaciones

VAPORARIOS NATURALES
(inhalaciones difusas)

PNEUMOTERAPIA
POR MEDIO DEL AIRE Y GASES MEDICINALES
INHALACIONES DIRECTAS, MIXTAS
Y ANTITUMORALES

PISCINAS DE NATACIÓN
con agua sulfurosa corriente

Masaje y aplicaciones de Tarquin, Jabón "La Puda", etc., etc.

5

Compañía del cap de oficinas
del comité de ajut als Refugiats
Galicia

Qu'euord amb lo que
nos dice el company responsabile
dels ajut Refugiats de la Puda
de Montserrat nos agraireia moltíssim en que ens fereix aquest favor
ja que extracte de uns familiars
més refugiats de Guernica que estaven
fin amics al Refugi de la Puda de
Ribes i abans els tractabat en
aquesta de Barcelona per aportarlos
a Génova i ell preferien venir a
la Puda per el sol on tots són
tots els refugiats de aquí tots son
de Guernica.

Esperant de que els pue
el voluntat os restis agraireit i vos
deuen les gràcies anticipades
el company que es
i de la causa.

José Gilbert

6

GENERALITAT DE CATALUNYA
SERVEIS D'ASSISTÈNCIA SOCIAL

Rosa Simó Figueras
Natural de Manresa
Edat anys. Domicili Barcellona 107 - Final - 12
Treball Entitatis on es soci
Entitatis on es soci
Número de familiars seu pare Nombre d'infants
nens i nens de anys
Escola on assisteixen
Referències

Nom. En data d. del 1936
Altres condicions No es eixir i se
Observacions Resolució 12 de novembre del 1936
Signature de l'admetent

7

Alcalde GENERALITAT DE CATALUNYA
DEPARTAMENT DE SEGURETAT INTERIOR
5 DES. 1936
REGISTRE GENERAL 3886

En compliment de la vostra comunicació de
data 8 dels corrents per la present m'ea grat
de resenyar-vos acontinuació el nombre de ciu-
tadans entre nens i nenes, que no tenen resi-
dència fixa, sinó interina, en aquest terme Mu-
nicipal i que s'han allotjat en aquesta pobla-
ció des del dia 19 de juliol propassat hasta
al dia d'avui:

Com a refugiats, sota el control d'aquest
Consell Municipal..... 123.

Els altres que es troben en diferents ca-
ses d'aquesta Vila sumen un total de 30

Total general..... 153

L'esmentat nombre son tots procedents de
Madrid.

En quan al 2. paràgraf de la susdita comu-
nicació, es negatiu.

El que li comunica els efectes consseqüents
visqueu molts anys.

Cardona a 29 de desembre del 1.936.

El Ciutad-President,
J. Llorente Esteva

SENYOR PRESIDENT DE LA JUNTA DE SEGURETAT INTERIOR
Generalitat de Catalunya.

BARCELONA.

8

Rosa Simó Figueras
Natural de Manresa
Edat anys. Domicili Barcellona 107 - Final - 12
Treball Entitatis on es soci
Entitatis on es soci
Número de familiars seu pare Nombre d'infants
nens i nens de anys
Escola on assisteixen
Referències

Nom. En data d. del 1936
Altres condicions No es eixir i se
Observacions Resolució 12 de novembre del 1936
Signature del demandant

9

José Llorente Esteva

Sindicato de Profesiones Liberales de
Manresa. Relación de niños con la documentación
completa, para que sea propuesta su
inscripción al Consejo Nacional de
la Infancia Evacuada

PROFESSIONES LIBERALES.

MANRESA

DUPLICADO

W. Maunder

COLONIAS

PARA EL

EXTRANJERO

DOCUMENTACION
COMPLETA:

- 1º. partida de nacimiento.
- 2º. permiso del padre.
- 3º. cuatro fotografías.
- 4º. aval del Sindicato.

PRIMER GRUPO

Relación de pequeños escolares que por tener la docu-

mentación completa, ha sido trasmis a la FEDERACION REGIONAL DE SINDICATOS
DE LA ENSEÑANZA, para que sea propuesta su inscripción al Consejo Nacional
de la Infancia Evacuada. (primera relación)

PAÍSES:

1. PEDRO GUARABENS BAHÍ	14 años.	Juan ... Jerónima. (fabril) c/. Sagrada Drets 14-32 MANRESA.
2. JAIME GUARABENS BAHÍ	10 .	c/. Sagrada Drets 14-32 MANRESA.
3. MERCEDES CANUDAS MIR	9 años.	Jesús ... María. (fabril) c/. Vilanova 16-20-12. MANRESA.
4. PEPITO CANUDAS MIR	lo .	Florencio ... (difunta) c/. Melchor 2-Z9-24. MANRESA.
5. JULIAN RUIZ PERNALDA	15 .	Juan ... Francisca. (minero) c/. Crta. P. de Vilanura-238 MANRESA.
6. ISABEL MARTINEZ RUIZ	14 años.	12 . 10 . 9 .
7. JUAN MARTINEZ RUIZ	12 .	José ... Petre. (fabril) c/. Camp d'Urgell 24-(baixos) MANRESA.
8. MARIANO MARTINEZ RUIZ	10 .	
9. JOEL MARTINEZ RUIZ	9 .	
10. JUSTO CARMONA ALONSO	13 años.	10 .
11. ROSITA CARMONA ALONSO	10 .	Biniano ... Jorge. c/. Almirall 12-49-38. MANRESA.
12. NATIVIDAD BERLANGA BOROSTA	13 años.	

PROFESSIONES LIBERALES.

Secretaria:

full nº 2.

DUPLICADO

PAÍSES:

13. JUAN LOPEZ POZO	11 años.	Juan ... Blas. (fabril) c/. de la Miel 25 - 52. MANRESA.
14. ANGEL LÓPEZ POZO	9 .	
15. JOSE MEIGA PRÉZ	13 años.	Toni (incorporado) (padre (difunta)) (construcción) c/. Remei Alt 46-34 - baixos. MANRESA.

Manresa:

29 AGO. 1938

Documentación
completa:

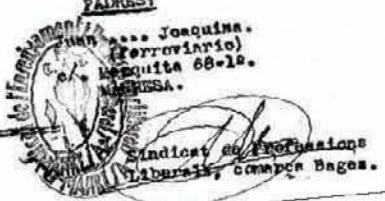
COLONIAS

INTERIOR
ESPAÑA

(Para la Federación)

1º.
2º.
3º.
partida de nacimiento.
cuatro fotografías.
aval del Sindicato.PRIMER
GRUPO:

(primera relación)

1. MARIA PINOL CALVETE 9 años.
2. JOQUINA PINOL CALVETE 7 ..

Manresa - 3 SEPT. 1938

Profesiones Liberales

Secretaría:

MANRESA:

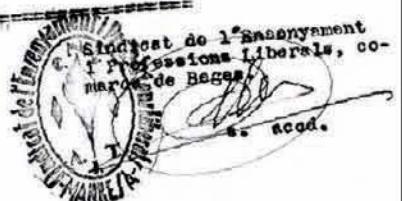
18. ELADIO SÁNCHEZ PORTEL 15 años.
19. PAQUITA SÁNCHEZ PORTEL 9 ..PADRES:
Gabino ... Antonia.
(fabril)
c/. Luis Bello 36-28.
MANRESA.

20. AMPARO RUIZ ALONSO 14 años.

Juan ... Jerónimo.
(fabril)
c/. Nueva 20-38.
MANRESA.

MANRESA:

- 3 SEPT. 1938

INFANTS MANRESANS PREPARATS
PER A UNA POSSIBLE EVACUACIÓ

Papers trobats a l'Arxiu de Salamanca, datats els darrers mesos de la guerra, que mostren llistes de nens i nenes residents a Manresa dels quals es proposa la inscripció al Consell Nacional de la Infancia Evacuada. La petició la fa el Sindicat de l'Ensenyament i Professions Liberals de la CNT-AIT de Manresa.

Cal tenir present que som a la recta final de la guerra i l'evacuació dels més petits cap a zones més segures començava a ser un fet habitual. Aquest procediment es vestia sota l'eufemisme de "Colònies a l'Estranger", tal com podem veure en el document.

PROPER CAPÍTOL:

La crua vida quotidiana de la retaguardia.

Veurem la situació duríssima que vivia la població catalana a mesura que avançava la guerra, especialment afectada per la fam i la pobresa. També recordarem un capítol tràgic: els bombardeigs franquistes sobre Manresa.